

מראי מקומות- שבועות כ"ה

אחרים מחוייבים לפרנסו [ויש לעי' בקושייתו, האם משום הכי אמרי' דלעולם אין חיוב ליתן לעני מסוים, רצ"ע].
וע"ע במצפה איתן שהביא דברי המחנ"א, וכ' דגם **תוס' בנדרים** עמדו בזה, אלא דמשמע דגירסתם הי' "שלא אתן", ולפי"ז א"ש (וי"ל דגם הרמב"ם גרס כן). עוד כ' דלגירסתנו י"ל דמיירי בקרוב שלו, דחייב ליתן לו.

(ד) **אלא מתנה לעשיר- הק' הריטב"א**, היכי חיילא שבועה שאתן, הא קי"ל דנתינה בע"כ לא הוי נתינה, וא"כ נשבע על דבר שאינו בידו. ותי' (וכ"כ הרשב"א) דאין במשמע לשון שאתן בשבועת ביטוי אלא שיעשה מה שבידו, או שיניחנו לפניו או שיזרקנו לידו או לרשותו בפניו, ואם לא רצה לקבל הרי הוא פטור, דקיים שבועתו.

(ה) **האומר שבועה שלא אישן ג' ימים, מלקין אותו וישן לאלתר- כ' הר"ן** (י. בדפיו) להסתפק באומר שבועה שלא אטעום כלום לחודש מה דינו, האם נדמהו לשבועה שלא אישן ג' ימים, ונימא שיאכל לאלתר, שזה ג"כ א"א לו לעמוד בשבועתו, או דלמא צריך לעמוד בשבועתו עד שיסתכן, ואח"כ יאכל (כיון דאיסור חילול שבועתו אינו יהרג ולא יעבור). וכ' דלא דמי לשבועה שלא אישן, דהתם הוי דבר שאי אפשר, דעל כרחו ישן בתוך ג', והלכך לא חיילא שבועתו כלל. אבל זה יכול לעמוד בשבועתו, אלא דאינו צריך למסור נפשו עליו, וא"כ לכשיסתכן, תדחה שבועתו מפני סכנת נפשות, ואף אז אינו יכול לאכול אלא שיעור שיהא יכול לעמוד עליו. אבל הביא **הרמב"ם** כ' דשבועת שוא היא שישבע שלא יישן ג' ימים, או שלא יטעום כלום ז' ימים רצופין, ותמה עליו הר"ן שאין דומים, וכנ"ל. ושוב כ' להסכים על דין של הרמב"ם ולא מטעמי', דאי"ז חשיב שבועת שוא משום שאי אפשר לקיימו, אלא משום דאסור לקיימו, דאסור לאדם להמית את עצמו, והו"ל כמי שנשבע לבטל את המצוה, דהוי שבועת שוא.

(א) **ת"ר חומר בנדרים מבשבועות וכו'- העיר הרא"ש** (סוס"י י'), למה לא מביא הברייתא גם מה שמתפס בנדר הוי כנדר, משא"כ מתפס בשבועה אינה שבועה. וכ' דאין מביאין בברייתא אלא חומר שבעיקרי נדר.

(ב) **שהשבועות חלות על דבר שאין בו ממש** כדבר שיש בו ממש, משא"כ בנדרים- העיר הר"ן (י. בדפי הרי"ף) דהא פרש"י במתני' דתרי גווני דבר שאין בו ממש הם, כגון שינה וכגון שאין בהן הנאה, כמו אזורק צרור לים, וזה שפיר שייך בנדרים, וכמו דמצינו בנדרים חלין על דבר מצוה, אע"פ שמצוות לאו ליהנות ניתנו, אלמא דשייך אפי' בדברים שאין בהם הנאה. ותי' דאה"נ, מה דאמרי' כאן קאי רק על דבר שאין בו ממש כמו שינה, אבל על דבר שאין בו הנאה לא קאי.

(ג) **אילימא צדקה לעני, מושבע ועומד מהר סיני הוא- הביא הרשב"א** מגדולי רבותינו **הצורפתים** שאמרו דדוקא כשהעני שואל ממנו צדקה, דהשתא מחוייב מן התורה ליתן לו, אז שייך לומר שהוא מושבע ועומד מהר סיני, הא לעני בעלמא שבועה חלה עליו, דאינו חייב ללכת לפרנס עניים במדי. עוד הוסיף הרשב"א, דדוקא מושבע במתנה מועטת כדי פרנסה לשעה כמו פרנסת לינה, אבל יותר מכאן חייב על השבועה, שהרי אינו מושבע להעשירו. וכ' דלפי"ז מה דאמרי' אלא מתנה לעשיר, היינו כל מה שאין עני זו צריך ממש. **וע"ע במחנה אפרים** (שבועות ט"ו) דהק' על הגמ' כאן, הרי לכאו' יכול לפטור עצמו במה שיכול ליתן צדקה שלו לעני אחר, ומהכ"ת דמושבע ועומד הוא ליתן הצדקה לעני זה. ודייק מדברי הרמב"ם דס"ל דמיירי במי שנשבע שלא ליתן צדקה לעניים בכלל, וא"כ בזה שפיר מושבע ועומד ליתן צדקה לעניים. ושוב הביא דברי הרשב"א הנ"ל, דבאמת מיירי דשאל איזה עני ממנו לצדקה, ובזה באמת מחוייב ליתן לעני זה, וא"כ שפיר הוי מושבע ועומד. אלא דהק' דמשמע בפ"ק בקידושין דיכול אדם לומר דלאו עלי גרידא מוטל לפרנסך, גם

הריטב"א דאביי חידש לנו ב' דברים, חדא דלית' משום שבועת ביטוי לעולם, ואפי' בכה"ג שלא שייך בה שבועת העדות. ועוד, דכיון דלית' בשבועת ביטוי, אע"ג דאית' בקרבן שבועת העדות, לא חשיב דאית' בלאו והן.

(א) **ידעתי ולא ידעתי מחלוקת-פרש"י**, דזהו מח' רב ושמואל כיון דאי' בלאו והן אבל לית' בלשעבר ולהבא, דהא להבא נשבע לבטל את המצוה הוא. ולכאור' ק', איך הוי אדע או לא אדע שבועה לבטל את המצוה, הרי אין מצוה לדעת או שלא לדעת. וע' **בריטב"א** דפי' הגמ' באו"א, דחשיב לית' בלהבא משום שאין הדבר בידו שידע לו עדות או שלא ידע לו עדות, כי פעמים נודע לו עדות שלא במתכוין. וביישוב פרש"י, כ' **המהרש"א** דאפשר לפרש "לא אדע", דכוונתו לומר דדבר שאני יודע לך עתה, לא אדע לך ולא אגיד לך, והיינו לבטל את המצוה.

(ב) **ולאביי, למאי הלכתא אפקי' רחמנא-הק'** **הרש"ש**, הא שפיר איכא נפק"מ לדינא, דהא אביי ע"כ ס"ל כרבא דלקמן, דאמר אין לך בו אלא חידושו (דהא ע"כ הוציא התורה שבועת עדות מדין שבועת ביטוי, דאל"ה, תיפוק לי' דשייך להבא מדין שבועת ביטוי, אע"כ דליתא בתורת ביטוי, וכמש"כ **הריטב"א** שהבאנו לעיל, דאביי חידש דליתא לעולם בתורת ביטוי), וא"כ נפק"מ לענין מי שאינו ראוי להעיד ושאינו בב"ד, ומה הק' הגמ'. ותי' דהק' הוא מתלמידי אביי ולאחר דהדר ב' ממה דאמר לעיל, כדאי' בהמשך. וע"ע **בריטב"א** דפי' דק' הגמ' הוא אמאי מיקל עליה [ולכאור' כוונתו, נהי דבאמת מבואר בסוגיא דמפקא כדי להקל, אבל מהו הסברא בזה]. ועוד ביאר, דק' הגמ' הוא שאם אין כאן אלא להקל משבועת ביטוי, לא לכתב' פרשה באנפי נפשה, אלא ליכתוב שום מיעוטא בפרשת שבועת ביטוי גופה דלא ליחייב בשבועת עדות אלא באופנים מסויימים.

(ג) **משום דהוי דבר שבכלל ויצא לידון בדבר החדש אין לך בו אלא חידושו-פרש"י**, וכיון שיצא שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי להיות לו דין אחר של שבועת העדות, אין לך

(ו) **הכא דלא אמר ג'-ע' בריטב"א** דגרס הכא דאמר לאלתר, וכ' דיש שכתבו שאמר כן בפירוש, אבל הוא פי' דמסתמא לא הי' כוונת הנשבע אלא לישבע במה שהי' בידו, וא"כ מסתמא כוונתו הי' לאלתר, אפי' אם לא אמר כן. וכ' דאם באמת אמר לאלתר, צ"ל דלאלתר לאו דוקא, אלא כוונתו לתוך ג' ימים (ולגירסתנו א"ש טפי), וסיים בצ"ע (וע' בהערות המו"ל בהוצאת מוה"ק בביאור הצ"ע של הריטב"א).

(ז) **איתמר, שבועה שזרק פלוני צרור לים ושלא זרק, רב אמר חייב ושמואל אמר פטור, וכו'-כ' הריטב"א**, "והוי יודע, דכל מאי דבעינן לאו והן או להבא ולשעבר אינו אלא לענין קרבן, וכו'".

(ח) **אלא לא הנחת, מי איתי' בלא אניה-העיר הריטב"א**, הא יכול למיחל שבועה על הנחת תפילין ע"י כולל, דהיינו שיכול לישבע שלא להניח כלום על ראשי, וכמו שנשבע שלא לאכול מצה, כדאי' בירושלמי (שהביא תוס' לעיל כד.). וכ' דאה"נ, יכול לישבע לא אניה כלום על ראשי, אבל מ"מ נחשב לא הנחת תפילין כליאת בלהבא, כיון שאינו יכול לישבע בלא אניה תפילין בפרט. וכ' דכש"כ דלמי שפי' דדברי הירו' הוא רק לאיסור ולא לקרבן, הא כאן מיירי לענין קרבן.

(ט) **ניכר עובר משום שבועת שוא, לא ניכר עובר משום שבועת שקר-כ' הריטב"א** דאין נפק"מ בין שבועת שקר לשבועת שוא אלא לענין התראה (דאילו אילו לענין קרבן, שניהם פטורים מקרבן). וע' בהערות המו"ל בהוצאת מוה"ק, שהעיר דלפי מש"כ **המנחת חינוך** (ל') דבניכר לוקה שתיים, בין משום שוא ובין משום שקר, נמצא שיש נפק"מ גדולה בין שוא לשקר, דהיינו אם לוקה א' או ב', וצ"ע.

(י) **אמר אביי, ומודה רב באומר לחבירו שבועה שאני יודע לך עדות ואשתכח דלא ידע לי' דפטור, וכו'-פרש"י**, דשבועה דאיני יודע לך לאו משום שבועת ביטוי חייבי' רחמנא להתחייב בה חוץ לב"ד, אלא משום שבועת העדות, ואינה אלא בב"ד וראוי להעיד. ופי'

בו אלא חידושו, דהיינו בראוי להעיד ובב"ד,
אבל באינו ראוי להעיד או שלא בב"ד, אינו
שבועת העדות, אולם גם אינו שבועת ביטוי,
כיון שיצא מכלל שבועת ביטוי. אולם ע'
ברמב"ן דכ' דדוקא מי שראוי להעיד שייך בו
הפרשה של שבועת העדות, ובשלא בב"ד
פטור, אבל מי שאינו ראוי להעיד, שהוא
קרוב או פסול, אז כל הפרשה אין שייך אצלו,
וחייב משום שבועת ביטוי.